

ABDULLAYEVA ARZU
Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
Arzu.abdullayeva@sport.edu.az

İNGİLİS DİLİNİN QRAMMATİKASINI ÖYRƏNMƏKDƏ ÇƏTİNLİKLƏRİN ARAŞDIRILMASI VƏ ONLARIN ARADAN QALDIRILMASI ÜÇÜN TƏKLİF OLUNAN ÜSULLAR

Xülasə

İngilis dili bütün dünyada təhsil sistemlərinin inkişafında mühüm rol oynayır. Qrammatika ingilis dilini öyrənməyin vacib aspektidir. Qrammatikanı öyrənmədən; dili düzgün tətbiq etmək mümkün deyil. İngilis dili yazısı tələbələrin akademik həyatının vacib hissəsi hesab olunur. Tələbələrin gündəlik həyatda leksika və qrammatika ilə bağlı bilik və təcrübəsinin zəif olması səbəbindən ingilis dilini öyrənərkən tələbələr arasında bir sıra qrammatik səhvlər və çətinliklər yaranıb. Bu məqalə ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinlikləri və onların həlli üçün təklif olunan metodları araşdırmaq məqsədi daşıyır. Bu sahədə aparılan tədqiqatların nəticələri göstərir ki, tələbələr hələ də ingilis dilini, xüsusən də onun qrammatikasını öyrənməkdə və onların danışmaq və ya yazılı dillərində görünən qrammatik, semantik və pragmatik səviyyələrdə zəiflikdən əziyyət çəkirlər. Tədqiqat zamanı məlum olub ki, müxtəlif mərhələlərdə tələbələr ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə bir çox çətinlik və problemlərlə üzləşirlər ki, bu da əsasən köhnə tədris tərzini, uyğun olmayan kurikulum və öyrəncinin həvəssiz psixoloji durumundan qaynaqlanır.

Xarici dilləri öyrənmək və onların qrammatikasına yiyələnmək insanlar arasında ünsiyyət qurmağa və bir-birlərini başa düşmələrinə kömək edir və beləliklə, daha yaxşı bir dünya yaradır. İngilis dilini öyrənmək həm də mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə və ölkələr arasında açıqlıqın təşviqinə töhfə verir.

Açar sözlər: tədqiqat, ünsiyyət, qrammatik metodlar, təhsil mərhələsi, dil bacarıqları, kurikulum

İngilis dili hər gün daha çox əhəmiyyət kəsb edən universal bir dildir və bütün dünyada təhsil sistemlərinin inkişafında mühüm rol oynayır. İngilis dilinin əsas qrammatik qaydaları hər bir ingilis dili öyrənən üçün əsas və yaxşı dil ünsiyyət bacarıqlarının tətbiqi üçün təminat sayılır. Qrammatikanın öyrənilməsi həm də yaxşı fikir və ideyaların ifadəsi üçün əsas imkanlardır. [8, s 386] İngilis dili müəllimləri tələbələrə qrammatika çətinliklərini və onların narahatlıq hissələrini örtməkdə kömək edə biləcək əsas amil hesab edilir. Bir çox müəllimlər ingilis dilinin kurikulumunu çərçivəsində qrammatika tədrisi metodlarını faydalı və daha maraqlı fəaliyyətə çevirmək üçün səy göstərmişlər [1, s 83-84]. Bütün təlim metodlarında müəllimlərin əsas məqsədi şagirdlərdə ingilis dilinin öyrənilməsində öz səhvləri, xüsusən də

qrammatik səhvlər barədə məlumatlılıq yaratmaqdır ki, buna daha yaradıcı metodlardan istifadə etmədən nail olmaq mümkün deyil.

Əvvəlki tədqiqatlar tələbələrin və müəllimlərin qrammatika təlimi metodlarına dair müxtəlif qavrayışlarını göstərdi, belə ki, tələbələr qrammatikani öyrənməkdə və rəy almaqda açıq və rəsmi təlimatdan istifadə etməyə, müəllimlər isə kommunikativ metodlardan istifadə etməyə üstünlük verirlər [8, s 239]. Eyni aydınlaşdırdı ki, audiovizual vəsaitlərdən və orijinal materiallardan istifadə kimi daha yaradıcı tədris metodlarından istifadə şagirdlərin qrammatika tədrisi performansına müsbət təsir göstərə bilər və öyrənmələrə ingilis dilinin istifadəsinə qarşı inamlarını inkişaf etdirə biləcək xüsusi öyrənmə təcrübəsi təqdim edə bilər. Buna görə də ingilis dili müəllimi ingilis dilinin qrammatikasında yaranan çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün yeni və yaradıcı üsullardan istifadə etməlidir [4]. Beləliklə, bu məqalə əsasən ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinlikləri araşdırır və onların aradan qaldırılması üçün təklif olunan metodları təqdim edir.

İngilis dili yazısı tələbələrin akademik həyatının vacib hissəsi hesab olunur. Tələbələrin leksika və qrammatika ilə bağlı zəif bilik və təcrübələrinə görə ingilis dilini öyrənərkən tələbələr arasında bir sıra qrammatik çətinliklər yaranıb. Bundan əlavə, son təhsil mühitinə görə; İngilis dilinin tədrisi çox vaxt yaradıcı düşüncə və orijinal yazı proseslərindən uzaq olan ənənəvi öyrənmə metodları ilə məhdudlaşır. Qabaqcıl təhsil mərhələlərində ingilis dilinin öyrənilməsində cümlələr mürəkkəbləşir ki, bu da hərfləri, paraqrafları və esseləri yazarkən daha çox qrammatik səhvlərlə üzləşmə ehtimalını inkişaf etdirə bilər [4]. Qrammatik səhvlər böyük bir problem olaraq qəbul edilir, çünki böyük ideyalar itirə bilər və leksika və qrammatik səhvlərin səbəb ola biləcəyi anlaşılmaqlıq səbəbindən qiymətləndirilmir və əksər müəllimlər ideyaların inkişafından çox qrammatik dəqiqliyə böyük diqqət yetirirlər [1, s 72-74].

Beləliklə, şagirdlərin buraxdıqları qrammatik səhvləri dərk etmək vacib hesab edilir; çünki bu təhsil mərhələsi ingilis dilinin öyrənilməsinin uzun illər keçməsinə görə həlledici hesab edilir və ingilis dilinin əsas kimi reallaşdığı təhsilin sonrakı mərhələsi üçün portaldır. Bundan əlavə, bu səhvlərin nəticələrini araşdırmaq və ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinliklərin aradan qaldırılmasında müəllimlərin rolunu araşdırmaq vacibdir. Nəhayət, qeyd etmək lazımdır ki, ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinliklər ingilis dilini öyrənərkən məyus edə bilər. Beləliklə, bu, onların bu fənn üzrə akademik nailiyyətlərinə mənfi təsir göstərə bilər. Buna əsasən, bu sahədə aparılan araşdırmalar aşağıdakı sualları cavablandırır:

1. Tələbələr arasında ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə hansı çətinliklər var?

2. Tələbələr arasında ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün hansı üsullara riayət etmək olar?

Yeni dil öyrənmək insan həyatında çox vacibdir; ana dilindən əlavə dil öyrənmək yeni dil bacarıqları əldə etməyə kömək edir və insan üçün bir çox müsbət cəhətlərə nail olmağa kömək edir. Gavran aydınlaşdırır ki, həyatın ilk illərində başqa dil öyrənmək çox faydalıdır və daha yaxşı oxumağı və yazmağı öyrənməyə kömək

edir [5]. Bohdanská ingilis dilinin əhəmiyyətinin və onun geniş yayılmasının cəmiyyətlərə onu öyrənmək üçün qoyulduğunu vurğulayır. Bu dil, istər dərslərdən, istər kitablardan, internet saytlarından, istərsə də özəl məktəb və institutlarda öz qaydalarını öyrənməklə fərdi səylərlə müxtəlif geniş yayılmış və mövcud tədris vasitələri ilə qısa müddətdə asanlıqla mənimsənilə bilən sadə və mürəkkəb olmayan dil hesab olunur. Xarici dilləri öyrənmək və onların qrammatikasına yiyələnmək insanlar arasında ünsiyyət qurmağa və bir-birlərini başa düşmələrinə kömək edir və beləliklə, daha yaxşı bir dünya yaradır. İngilis dilini öyrənmək həm də mədəniyyətlərin müxtəlifliyinə və ölkələr arasında açıqlığın təşviqinə töhfə verir [3, s 433-436]. Daha ətraflı olaraq, fikrimizi aşağıdakı kateqoriyalarla aydınlaşdırmaq olar:

Müəllimlər: İngilis dili tələbələrinin ingilis dilinin qrammatikasını öyrənərkən qarşılaşdıqları çətinliklər və bu çətinlikləri həll etməyin etibarlı yolları ilə bağlı araşdırmanın nəticələri vasitəsilə.

Nəzarətçilər: tələbələrin ingilis dilinin qrammatikasında zəif olmasının səbəblərini müəyyən edərək müəllimləri istiqamətləndirmək və onların həllinə çalışmaq.

Kurikulum mütəxəssisləri: İngilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə çətinliklərin aşkarlanması kurikulumun dəyişdirilməsi və işlənilib hazırlanması zamanı mütəxəssislərə kömək edə bilər.

Ümid olunur ki, hazırkı tədqiqatın nəticələri ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə tələbələr və ya müəllimlər üçün ən çox rast gəlinən çətinliklərin müəyyən edilməsində və beləliklə, onlarla mübarizə aparmaq üçün müvafiq metodların müəyyən edilməsində faydalı olacaqdır.[2]

Dillər bilik əldə etmək və onu inkişaf etdirmək üçün əsas vasitədir və orta məktəb şagirdi üçün dil onun ətraf mühitlə ünsiyyətdə və bilavasitə təcrübə əldə etməkdə arxalandığı vasitədir. Ona görə də onun bu illər üzərində nəzarəti təhsil baxımından çox mühüm hesab edilir, çünki ingilis dili tələbə üçün nəzərdə tutulmuş bir fəndir, ingilis dili müəlliminin ingilis dilinin bütün bacarıqlarını və qrammatikasını öyrənə bilməsi, məlumatı heç bir çətinlik çəkmədən tələbələrə rahatlıqla çatdırması vacibdir [9]. İngilis dili təhsil pillələrində öyrənmənin ən mühüm əsaslarından sayılır. Onun bu mərhələdəki əhəmiyyəti məhz Amerika, İngiltərə və Avstraliyada istifadə olunan ilk dil və dünyanın əksər ölkələrində elmin tədris olunduğu xarici dil olmasından irəli gəlir [6, s 24].

İngilis dilini öyrənməklə bağlı problemlər konkret ölkə ilə məhdudlaşmır; daha doğrusu, onlar ingilis dilini xarici dil kimi tədris edən dünyanın bir çox ölkələrində mövcuddur. Buna görə də, tələbələrin ingilis dilinin qrammatikasını öyrənərkən qarşılaşdıqları çətinlikləri müəyyən etmək üçün bir çox tədqiqatlar aparılmışdır [3, s 437]. Ən mühüm çətinliklərdən biri kurikulumun reallığa bənzər təhsil vəziyyətlərini təmin edə bilməməsidir. Widianingsih və Gulö tədqiqatında təsdiq etdi ki, müəllimlər ingilis dili bacarıqlarını və qrammatikasını öyrətmək üsullarını şaxələndirmək qabiliyyətinə malik deyillər və tədqiqat həmçinin tələbələrin qrammatikanı öyrənməyə həvəsinin olmamasını vurğulamışdır. Schultz [9] şagirdlərin qrammatika qabiliyyətinin zəif olması və xarici dildə ana dilinin

qrammatikasında fərqlərin olması səbəbindən ifadəni yazmaqda problemlərlə üzləşdiyini göstərmişdir. Al-Mekhlafi və Nagaratnam [1, s 77] vurğulamışdır ki, həm tələbələr, həm də müəllimlər ingilis dilinin qrammatikasını öyrənmək və öyrətməkdə problemlərlə üzləşirlər və tələbələrin üzləşdiyi problemlərin səviyyəsi müəllimlərin problemlərindən bir qədər çoxdur. Al-Mekhlafi və Nagaratnam [1, s 80] həmçinin vurğulamışdır ki, tələbələrin üzləşdiyi problemlər kommunikativ fəaliyyətlərin (yazılı və ya şifahi) çətinliyi və müəllimlərin mühüm ünsiyyət fəaliyyətlərinə və tələbələrin qrammatik biliklərini inkişaf etdirməyə yönəlmiş tapşırıqlara diqqətinin olmamasıdır.

İngilis dilinin qrammatikasını öyrənmək bütün tələbələr üçün böyük və mürəkkəb problem idi və belə də qalır. İngilis dilinin öyrənilməsində bu aspektin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməkdə tələbələrin qarşılaşdıqları problemləri araşdıran bir sıra tədqiqatlar aparılmışdır [6. S 23] [7, s 178]. Dövlət məktəblərində tələbələrin ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməklə bağlı problemləri uyğun olmayan təhsil mühiti və təhsildə istifadə olunan mənbələrlə bağlıdır. Bəzi ölkələrdə qeyri-sabitlik tələbələrin öyrənmə səviyyəsinə və bütövlükdə təhsil prosesinin səviyyəsinə də təsir edir. Mehdi [6, s 178] tələbələrin qrammatikanı öyrənərkən hansı çətinliklərlə üzləşdiyini öyrənmək üçün bir universitetin tələbələri üzərində araşdırma aparır. Nəticələr təsdiq etdi ki, tələbələr fərdən istifadə edərkən çoxlu səhvlərə yol verirlər, çünki bu, bir çox səbəblərlə, o cümlədən; müəllimlərin zəif bacarıqları və ənənəvi metodlardan istifadə etməsindən irəli gəlir. Mehdi [6, s 29] tələbələrin ingilis dilinin qrammatikasını öyrənmək istəyini artıran müasir təhsil metodlarından istifadənin zəruriliyini vurğulayır. Nasser [7, s 178] vurğulayır ki, bəzi tələbələr çoxlu sayda qrammatik xətalara görə yazıda problemlərlə üzləşirlər və bu, qrammatikanın tədrisinə ayrılan məhdud vaxtdan əlavə, müəllimlərin zəif səviyyəsi və istifadə edilən tədris metodlarının zəif olması ilə bağlıdır.

İngilis dilinin bütün dünyada əhəmiyyətinə baxmayaraq, çağın, inkişafın və iqtisadiyyatın dilini təmsil etdiyi üçün; tələbələr hələ də ingilis dilini, xüsusən də onun qrammatikasını öyrənməkdə çətinlik çəkirlər və onların danışıq və ya yazılı dillərində görünən qrammatik, semantik və praqmatik səviyyələrdə zəiflikdən əziyyət çəkirlər. Aydın ki, müəllimlərin ingilis dilinin qrammatikasının tədrisi metodlarını şaxələndirmək bacarığının olmaması, onların müasir kommunikativ tədris fəaliyyətlərinə diqqət yetirməməsi, eləcə də münasib olmayan mühit və material mənbələri ucbatından şagirdlərin qrammatika öyrənmə motivasiyasının zəif olması bu problemləri hələ də aktual edir. Dil tədrisçiləri ingilis dili müəllimlərinə ingilis dilinin qrammatikasının tədrisində müasir tədris metodlarını mənimsəmələrini və bu qrammatik qaydaların tələbələr tərəfindən nitq və yazı kimi tətbiqi aspektlərinə diqqət yetirmələrini, həmçinin tələbələrin ingilis dilinin istifadəsinə inamını artırmağı tövsiyə edir. Bundan əlavə, tədqiqatın əhatə dairəsini müəllimlərlə yanaşı, tələbələrin də perspektivlərini əhatə edəcək şəkildə genişləndirməyi və bu tədqiqatın nəticələrinə əhatəlilik və ümumilik əlavə edəcək şəkildə tələbə və müəllimlərlə müsahibələr aparmaqla keyfiyyətli metodlardan istifadə etməyi tövsiyə edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Al-Mekhlafi, A. And Nagaratnam, R. (2011). Difficulties in Teaching and Learning Grammar in an EFL Context. *International Journal of Instruction*, Vol.4, No.2, p. 70-92
2. Bohdanská, B. (2012). The level of knowledge of the cultural background of English speaking countries among students of English language at a secondary school. Diploma thesis.
3. Burgess, J. And Etherington, S. (2002). Focus on grammatical form: explicit or implicit? *System*, 30: 433-458
4. Eun J. (2010). Contextualizing grammar teaching using authentic materials. Retrieved from <http://www.fbcinc.com/e/LEARN/e/korean2010/presentations/>
5. Gavran, S. (2013). The Importance of English Language Learning and Teaching in South Korea. The Faculty of Arts, Education and Human Development Victoria University Submitted in fulfilment of the requirements of the degree of Master of Education.
6. Mahdi, A. (2018). Difficulties in learning grammar, a study into the Context of University of Technology, Department of Materials Engineering. *Lark for Philosophy, Linguistics, and Social Sciences*, Part 1, No. 31, pp. 23-31.
7. Nasser, S. (2018). Iraqi EFL Students' Difficulties in Writing Composition: An Experimental Study (University of Baghdad). *Psychology Published 2018* DOI:10.5539/ijel.v9n1p178.
8. Phipps, S. And Borg, S. (2009). Exploring tensions between teachers' grammar teaching beliefs and practices. *System: An International Journal of Educational Technology and Applied Linguistics*, 37 (3), 380-390.
9. Shiu, L. (2011). Efl learners' perceptions of grammatical difficulty in relation to second language proficiency, performance, and knowledge. A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Doctor of Philosophy Graduate Department of Curriculum, Teaching and Learning Ontario Institute for Studies in Education University of Toronto

АБДУЛЛАЕВА АРЗУ

**ПРЕДЛАГАЕМЫЕ МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ
И УСТРАНЕНИЯ ТРУДНОСТЕЙ В ИЗУЧЕНИИ ГРАММАТИКИ
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА
РЕЗЮМЕ**

Английский язык играет важную роль в развитии систем образования во всем мире. Грамматика – важный аспект изучения английского языка. Без изучения грамматики; язык не может быть применен должным образом.

Письмо на английском языке считается важной частью академической жизни студентов. Из-за слабых знаний и опыта лексики и грамматики студентов в повседневной жизни у студентов возник ряд грамматических ошибок и трудностей при изучении английского языка. Целью данной статьи является исследование трудностей в изучении английской грамматики и предлагаемые методы их решения. Результаты исследований в этой области показывают, что учащиеся по-прежнему страдают от недостатков в изучении английского языка, особенно его грамматики, а также на грамматическом, семантическом и прагматическом уровнях, которые проявляются в их устной или письменной речи. Исследование показало, что учащиеся на разных этапах сталкиваются со многими трудностями и проблемами в изучении грамматики английского языка, что в основном вызвано старым стилем преподавания, неподходящей учебной программой и немотивированным психологическим состоянием обучающегося.

Изучение иностранных языков и овладение их грамматикой помогает людям общаться и понимать друг друга, создавая тем самым лучший мир. Изучение английского языка также способствует разнообразию культур и развитию открытости между странами.

Ключевые слова: исследование, общение, грамматические методы, образовательный этап, языковые навыки, учебная программа

ABDULLAYEVA ARZU

SUGGESTED METHODS FOR RESEARCH AND ELIMINATION OF DIFFICULTIES IN STUDYING ENGLISH GRAMMAR

SUMMARY

English plays an important role in the development of education systems around the world. Grammar is an important aspect of learning English. Without studying grammar; the language cannot be applied properly. Writing in English is considered an important part of students' academic life. Due to students' poor knowledge and experience of vocabulary and grammar in everyday life, students experienced a number of grammatical errors and difficulties in learning English. The purpose of this article is to study the difficulties in learning English grammar and proposed methods for solving them. Research findings in this area indicate that students continue to suffer from deficiencies in English language learning, especially its grammar, and at the grammatical, semantic and pragmatic levels, which are evident in their speaking or writing. The study showed that students at different stages face many difficulties and problems in learning English grammar, which is mainly caused by the old teaching style, unsuitable curriculum and unmotivated psychological state of the learner.

Learning foreign languages and mastering their grammar helps people communicate and understand each other, thereby creating a better world. Learning English also promotes cultural diversity and openness between countries.

Key words: research, communication, grammatical methods, educational stage, language skills, curriculum

Redaksiyaya daxil olma tarixi:

Çapa qəbul olunma tarixi:

Rəyçi: filologiya elmləri doktoru, Xanbutayeva Leyla tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur